

«*Democracia e territorio*»

VV. AA.

Grial nº. 142, abril, maio, xuño, tomo XXXVII, 1999, 366 páx.

A conxunción de tradición e de modernidade, territorio e identidade, parroquias e comarcas, o pasado con proxección ó presente e o futuro da *Nosa Terra*, son constantes que inspiran e articulan o núm. 142 da revista *Grial*. Nel colaboran destacados persoeiros para aborda-lo tema *democracia e territorio*, desde unha perspectiva sociolóxica, global e interdisciplinar, galega pero ó mesmo tempo universal.

O lector ten nas súas mans un libro ben articulado, cunha filosofía e cunha liña argumental moi clara, crítica pero constructiva, contrastada, e exposta de forma pouco habitual por estudiosos que ligaron o seu quefacer académico e político ó impulso da democracia no territorio galego.

Pablo González Mariñas defende a parroquia e a comarca como pezas obrigadas da organización territorial galega, e faino de forma ponderada e con claros matices de sosego intelectual; pon en evidencia a falsa, estéril e interesada contraposición entre tradición e modernidade.

É sabido que a reivindicación do recoñecemento legal das parroquias e das comarcas é unha cuestión de rexa tradición histórica en Galicia, preterida en moitas ocasións. As formas propias de organización da convivencia non foron respectadas polo uniformismo centralista dos liberais, que impuxeron, de xeito artificialo, divisións administrativas alleas, trazadas por tiraliñas e compás (concellos, provincias e deputacións provinciais).

Pasou moito tempo ata que o artigo 2 do Estatuto de autonomía de Galicia ordenou que a organización territorial tivese en conta a distribución da poboación galega e as súas formas tradicionais de convivencia e asentamento, e ata que o artigo 27.2 do Estatuto recoñeceu a parroquia e a comarca como entidades locais propias de Galicia. Sen embargo, a Lei de Administración local galega (publicada no *DOG*, do 5 de agosto de 1997) pretire o tratamento das parroquias rurais (difire a súa regulación para unha lei posterior) e cerna a posibilidade de que as comarcas sexan verdadeiras entidades locais.

O vello problema histórico quedou irresoluto, e a tradicional tensión entre uniformismo e diversidade adquire, unha vez máis, raiante actualidade. Alguén dixo que *a mellor modernidade é a que non traizoa as esencias*, e quizás por iso o profesor González Mariñas, fronte ó que cualifica noutras obras de *entronización de concellos e provincias como entidades clave da organización da comunidade autónoma*, avoga por mante-las institucións locais autóctonas (parroquia e comarca), e dotalas de funcionalidade e practicidade.

Referíndonos ás parroquias, Artur Manuel Moura Baptista Pereira descríbennos un modelo semellante e institucionalizado no contexto da Administración portuguesa: as freguesías (rurais ou urbanas). No Porto e en Lisboa pódense ver carteis referidos ás asembleas e xuntas de freguesía, órganos de goberno elixidos por sufraxio cada catro anos, que teñen atribucións e competencias recoñecidas estatutariamente (xa sexan propias ou delegadas polo concello). Este réxime estúdiase por se algunha vez se chega a cumpri-lo mandato do noso Estatuto de autonomía, e as parroquias se institucionalizan.

Rubén Camilo Lois González ofrécenos unha perspectiva apaixonante sobre dos cambios operados na comunidade territorial galega. Rompe maxistralmente cos tópicos e ideas prefixadas do pasado que enfaixan o noso país desde obras publicadas nos anos 70. O continuo despoboamento e abandono do interior, que pon en crise o protagonismo das parroquias, o proceso de urbanización desenfreado, a actual globalización da economía, a uniformización de modelos de conducta e, en definitiva, as transformacións económicas, sociais e culturais operadas, explican, segundo o autor, a organización do espacio galego en claves diferentes.

É certo que, no interior de Galicia, non se pode descoñecer-la existencia de parroquias e comarcas, pezas clave da organización do noso territorio, mais o crecemento e a dinámica urbanizadora das aglomeracións urbanas do litoral demandan a creación de entidades metropolitanas, mancomunidades, etc. Por iso hai que seguir avanzando na interpretación da Galicia actual, e facer un diagnóstico e un tratamento diferenciado das situacións ás que nos vimos referindo, que non contraríen a nosa identidade.

Joaquín Herrero Lorente e Pedro Corvinos Baseca avanzan sobre os novos procesos urbanos e os cambios territoriais que superan os vellos lindeiros administrativos dos concellos; as novas unidades territoriais (metrópoles, *metápoles*, etc.) precisan un modelo específico de goberno do territorio axeitado

ás súas especificidades. Cómo e quen ha de goberna-los novos ámbitos territoriais é a cuestión chave que se formula; unha esixencia ineluctable ha de ser que o goberno sexa democrático, baseado nunha participación cidadá equilibrada coas decisións técnicas e consensuada coas administracións, sen esquecer, endexamais, a identidade que proporcionan as nosas orixes.

Michael Keating, politólogo cosmopolita, departe nunha entrevista sobre o eixo temático deste libro, *democracia e territorio*. Hai algunhas ideas interesantes para a nosa reflexión persoal: se o principio de soberanía nacional e absoluta do Estado está esgotado (aí está o caso Pinochet e a perda continua de poder dos estados en favor da Comunidade Europea); se estamos perante a fin do territorio e do Estado-nación, que decaen perante a mundialización da economía e do mercado; a loita entre mercado e democracia (o que leva a preguntarnos se esta desaparece en mans daquel); se os continuos avances dos medios de comunicación (que espallan culturas minoritarias, sen teren territorio e sen Goberno) –internet– favorecen a idea da *aldea global*, e quizais xorde un novo modelo de organización ou unha nova orde democrática?

Hoxe somos testemuñas da crise do comunismo, e anque non sexa tan clara, quizais tamén do capitalismo, pois ámbolos dous sistemas trataron de competir como grandes sistemas de produción, esquecéndose doutros valores humanos que hai que resucitar. Ante a crise actual das ideoloxías e dos partidos políticos (que non están acostumados a actuar a escala mundial, perdendo a súa eficacia e modernidade) e perante os continuos intentos de facer capitular a democracia nas mans do mercado, é preciso que haxa quen faga políticas públicas dentro dun marco baseado nunha realidade cultural coa que os cidadáns se poidan identificar.

Volvendo a nós, Xosé Luís Barreiro Rivas teoriza sobre o proceso de modernización e de reforma das estruturas administrativas galegas, defende o proceso de comarcalización, freado pola existencia das deputacións provinciais implantadas por un réxime centralista, alleo, e que seguen a ser moi criticadas por sustentaren a estrutura clientelar que se asenta en Galicia. O artigo, que contrapón clientelismo e modernidade, escrito en clave de cambio político, considera precisa a modificación do sistema de participación electoral para continuar no proceso de modernización política e administrativa.

Álvaro Xosé López Mira chama a atención sobre o sistema electoral galego, que é unha copia do español sen ter en conta a idiosincrasia galega. Coincide con tódolos estudiosos que critican ó actual réxime electoral (pero que non fan nada por cambialo), e de xeito claro e sinxelo fai unha proposta de modificación alternativa baseada en listas desbloqueadas e abertas, supresión do 5% preciso para acceder ó escano, supresión da representación mínima provincial de 10 deputados, cambio da circunscrición electoral adaptándoa á distribución da poboación galega (creación de distritos comarcais ou que Galicia sexa circunscrición única) etc.

Neste libro mestúranse ideas, opinións, reflexións de persoas que veñen

de distintos eidos: xuristas, politólogos, xeógrafos, etc. Abórdase o tema dunha forma global, racional e contrastada. Hoxe máis ca nunca hai que volver falar do territorio, do lugar onde acontecen os feitos humanos: anque camiñemos cara a unha *aldea global*, tamén imos cara á *Europa dos pobos*, na que hai que respecta-la nosa cultura, a nosa identidade e a nosa idiosincrasia, que nos acompañan alí onde imos. Se compartimos esta idea, o obxectivo final está conseguido.

Eduardo Pérez Mazaira

*Avogado. Profesor titor do
centro asociado UNED-Ourense*